

Slovanski popotnik.

* Zvezek drugi leta 1853 „časopisa českega museuma“, kateri obsega spet mnogo krasnih sestavkov slavniških pisateljev, je prinesel v prilogi konec imenstva zdraviteljskega (terminologije lékařské), za kterega smo mu tudi Slovenci serčno hvaležni, ne da bi zavergli, kar imamo v imenih bolezin boljšega svojega, ampak da dostavimo, kar nam manjka in popravimo, kar je v českem imenstvu boljšega. Naj bi tudi bratje Čehi tako storili! V slovenskih knjigah „živinozdravstva“, kterega imena se popolnoma vjemajo s „človekozdravstvom“, bojo našli marsikako ime, ki bi jim utegnili vseč biti in boljši od njihovega. — Dalje naznanja pohvaljeni zvezek dnarni stanin število družbinikov českega musea in matice česke; dohodki so znesli 87.074 fl. 25¹/₄ kr., izdajki 11.392 fl. 3 kr.; čisto imenje konec leta 1852 je bilo 75.682 fl. 22¹/₄ kr., — število družbenikov 1930.

* Na Ruskem je prišlo v letu 1851 867 knjig na svitlo, in sicer izvirnih spisov 802 (8009 tiskanih pôl), pristavljenih pa 65 (964 tiskanih pôl). Časopisov se je našlo 102, ki so obsegli 80.000 tiskanih pôl, 5544 pôl več kot v letu 1850.

* Čitanka za višji gimnazij „Cvetnik srbske slovesnosti“ od Ivana Subbotića je že na svetlem. Velja 1 for. 10 kr.

* Znani ilirski pisatelj Fröhlich (Veselić) je izdal knjižico pod naslovom: „Kurze theoretisch-praktische Taschengrammatik der serbischen Sprache“. Velja 40 kr.

* „Matica serbska“ se je po mnogem prepiranjju in v veliko veselje vsacega rodoljuba iz Pešta v Novi Sad prenesla.

* Mikulavž Adlersberg je izdal imenitno zemljo- in narodopisno delo pod naslovom: „Iz Rima v Jeruzalem“, v katerem je dežele, šege in navade narodov popisal, ki jih je na poti med tema mestoma našel.

* Ministerstvo uka je priporočilo za učenje od gosp. Jirečka v českem jeziku spisano v Pragi izdano čitanko pod naslovom: „Obrazi z Rakouskych zemi, narodu a dejin“ za rabo v četrtem gimnazialnem redu.

* Česka prestava Schmidove povedke: „Josafat“ in Šulcevi „Obrazi sveta“ za mladost pridejo v drugo na svitlo.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Maribora 27. sept. Od večih strani radostno slišimo, da se zlò imenitni možje z vso močjo trudijo za zjedinjenje slovenskega oddelka Sekovske vladikovine (škofije) z Lavantinsko slovensko, in to s tem večim upanjem, ker so tudi gospodje duhovniki Gornještajerskega, kakor smo zvedli, prošnje predložili sl. ministerstvu, da bi jih rešiti blagovolilo večnega oskerbnitstva, in jim dati ali posebnega vladika (škofa) ali jih združiti z bližnjo Solnogradsko škofijo. Vsled te prigodbe se trdno nadajmo, da nam bode skoro pravična želja spolnjena.

Na Mariborskem učilišču se je letos za prvi razred oglasilo 56 učencov, v vseh osmih razredih jih je 200. Dobili smo, hvala Bogu! spet jednega vrlega Slovence častitega g. Pavliča za učitelja iz prirodoslovnih nauk; samo še željno pričakujemo upravitelja (directora) in jednega učitelja, ktera nam manjkata.

Letos je vendar po dolgem dokazovanji in prizadevanji rodoljubov od deželske šolske oblasti dovoljeno 16 ur za naš materinski jezik, kterega se nadopolna mladež z veliko gorečnostjo in z obilnim uspehom uči in to v prvih šestih razredih slovenski, v sedmem ilirski primerjavaje s slovenskim in v osmem staroslovenski primerjavaje z novoslovenskim in ilirskim.

Pri tej priložnosti javljam v imenu slave iskreno željo, da bi se tudi v drugih na slovenske zemlji ležečih učiliščih vpeljal poduk staroslovensčine, kakor se to v Karlovcih godi.

Konečno še se ne morem zdržati, da ne bi omenil, neke napake, ktera vsakega pravega kristiana in tudi naj umerjenejšega Slovence britko v srce ranuje. V neki slovenski fari (župi) se molijo litanije nemški, ubogo ljudstvo pa slovenski odgovarja; tako je tudi s petjem ob maši. Jeli ni to prečudno! Jeli se to ne pravi božjih reči oskrunjevati! Sekolovski.

Iz Štajarskega slovenskega. D. Dvé novici, ki vas Krajnce dotikate, vam moram naznaniti, od kterih pa Krajncem na čast doslej moram misliti, da so le prazne govorice. Ena je, da se govori, da na vašem gimnaziju ne napreduje učenje slovenskega jezika tako, kakor drugod, ker gospodje učitelji nek tožijo, da jim „Lehrstoff-a“ manjka. Res je, da sta še le dva zvezka „berila slovenskega“ na svetlem, ali tudi drugod, kjer se slovenski jezik uči, jih ni več, pa nikjer se ne čuje taka tožba, ker se družih pripravnih beril ne manjka, če jih učenik le najti hoče. Ne moremo tedaj verjeti te pravlice. Druga je, da je nekterim ega, emu in om tén v peti, in da zgol zavolj taci malenkost zametujejo vse hvale vredne knjige in od slavnega ministerstva nauka terjajo preklic modrega zaukaza, ki veleval, naj se šolske knjige pišejo po pisavi slovenskega „zakonika“. Naravnost vam rēčem, da takošne abote ne moram verjeti! *)

Iz Železnikov. Enacih dogodb mendo „Novice“ tudi še niso popisale, kakor so se nedavno pri neki fari blizo nas godile, ktere imé vender zastran malega števila „dobrih“ zamlčati hočem. Imajo pri ti fari šolo, za ktero posestnik celega zemljiša na leto po 50 kraje, kajzarji in gostači pa neke male krajcarje plačati imajo. Gledé na toliko neprecenljivih in za vsaki stan potrebnih nauk, ki jih mladina v šoli dobiva, bo pač slednji poznal, da taki krajcarji niso noben denar, in kdor ima le kaj človeškega čuta v sebi, jih že rad plača, ako

*) Ali je na prvi pravlici kaj resnice ali ne, ne vemo povedati; zares čudno bi bilo, ako bi tako bilo, kar nikjer drugod ni. Druga pravlica pa je, žalibog! čista resnica. Mi Krajnci smo bili od nekdanj abecedarji, in takošni, da smo celo vojske o tem imeli. Perva vojska zavolj čerk je bila saj s tem opravičena, da čerke, s kterimi se imajo glasi našega jezika zaznamovati, niso ravno takošna malenkost, kakor marsikdo misli; druga vojska zavolj tako imenovanih oblik „iga“ ali „ega“, „am“ ali „om“ itd. je pa zares taka malenkost, da se brez konca in kraja le otroci zavoljo nje zamo-rejo pripraviti ali pa strastniki. Tudi „Novice“, kakor je znano, so se izperva potegovala za „iga“, „imu“ in „am“ gledé na staro pravo (pravico), ktero so te oblike po pisateljih slovenskih zadobile. Ali ko smo se prepričali, da večina slovenskih pisateljev tako pisati želi, — da se tako bližamo drugim slovanskim narečjem, — da živijo te oblike v več krajih med ljudstvom, smo se vdali tem oblikam toliko raji, ko smo popraševaje proste bravce: ali jih „ega“ in „emu“ in „om“ v branji kaj moti, od njih zvedili, da še tega razločka „zamerkali“ niso. To so nam taki rekli, kteri se novih čerk dolgo niso mogli navaditi. Očitno je tedaj, da groza, ktero „ega“ in „om“ nekterim prizadevuje, le v glavah enostranskih strastnikov rogovili; ljudstvo ne vé nič od tega. Slavni gosp. profesor Metelko je med Krajnci prvi overgel „iga“, „imu“, „im“ (v lokal), ker v sklanjanju prilogov namesto i piše e, ne „lepiga“, ampak „lepaga“, ne „lepimu“, ampak „lepemu“ itd. Vprašavši enkrat gospoda profesorja: kteri obliki i ali e bi oni (salvo e) prednost dali? smo dobili odgovor, da obliki e, ker tudi v sklanjanju namestimena „on“ se e v ravno tistih sklonih piše, kakor pri prilogih z oblikami „ega“, „emu“, „om“, na priliko: on, njega, njemu, njega, pri njem, z njim. Ta prilika se nam kaj važna zdi, in od tega časa hvalimo ukaz sl. ministerstva, ktero, konec storiti nepotrebnih pravdi, je velevalo, da „berila“ za gimnazij se morajo pisati po teh oblikah. Nadjali smo se, da bo s tem konec vse pravde; —

tud sam nobene koristi od tega nima, kakor da rečizamore: „Naši otroci imajo tudi šolo“. In kaj mislite, da so farani te krajcarje radovoljno plačali? Celo leto se je ubogi učitelj tako rekoč za slednji krajcar boriti mogel, in brez posebne dobrote častitih gosp. duhovnikov bi bil mogel glada poginiti. Eni so poslednjič vendar vergli svoje krajcarje; od enih pa pri vsem prigovarjanju gosp. duhovnikov in gosp. kantonskega poglavarja ni bilo okroglega dobiti. Prišlo je tako dalje, da je bilo tem svojeglavnežem zarubljeno in že je bil dan izklican, ko bi bile te reči v Železnikih na dražbi prodane biti imele. Še je bil čas plačati; gospod fajmošter so nalaš človeka okoli vsih upornikov poslali, jih omečiti, al — vse zastonj. Prišla je tedaj komisija, spremljena od žandarjev, pobirat zarubljene reči. Zdaj so seer plačati hotli in so tud plačali; al komisijski in drugi stroški so se tako narasli, da so bolj oddaljeni farani namest 50 kr. cò po 7 fl. plačati mogli. Al se ne godi takim svojeglavnežem prav? Izgovarjajo se ti farani, da jim šole treba ni!! O kratkovidnost človeška! Eni farani so res tako oddaljeni, da otrokom pozimi o delavnih v šolo hoditi ni moč, — al se je tudi nedeljska šola, na ktere dni vsakega kristiana sveta dolžnost veže, da v cerkev pride. Ako tedaj otrok slednjo nedeljo med sv. mašo in keršanskim naukom tudi šolo obiskuje, se bo v enem ali dvéh letih za potrebo gotovo brati in pisati navadil, in kakošna dobrota je to za človeka na svetu, naj bo kmet, rokodelc, kramar ali kar koli hoče. Ni mi treba tega dokazovati; kdor ima zdrav um, bo vednost pisanja, branja in rajtanja gotovo visoko cenil. Le žalostno je, da se take reči med nami godé, ki vendar nismo divjaki iz Afrike ali Amerike! Vém dobro, da je hudo, zlo hudo sedanjí čas za dnar. Al tukaj se terjajo le krajcarji, in ti zato, da se otrokom po podučanju pomaga kadaj na boljši stan. Če vam pa otroci niso več, kakor le da ste jih na svet postavili, pojte taki starši raji rakom živžgat, kakor da se pečate z družbo človeško!

J. Levičnik.

al Bogu bodi potoženo! da tudi v malih stvaréh pri nas ednosti ni, in da ravno tisti, ki za slovensino nič ne delajo, ki še morebiti ne verstice v domačem jeziku pisali niso, in kterim za slovenski jezik tudi celò nič mar ni, so naj huji zoperniki zedinjenja v taki malenkosti!

Kdo — vprašamo — je poslednje leta narodu našemu več potrebnih in dobrih bukev spisal, al svojeglavni prepiravec ali možje brez enostranosti? Kdo tedaj ima po tem takim več pravico v ti razsodbi? Možje, kterim ni na oblikah nič ležeče, vse pa na tem, da materni jezik napredje in da se dolgo zanemarjenemu ljudstvu podučne bukve v roke dajajo, ne prašajo ne po „iga“ ne po „ega“, ne po „am“ ne po „om“, in so veseli, da dobivamo le dobre bukve, ktere ljudstvo naše lahko razume. Omenimo tu verh mnogih družih verlih rojakov le prečastitega gosp. fajmoštra J. Zaločar-ja, veljavnega slovenskega pisatelja; ko smo jih vprašali: po kterih oblikah naj bi se natiskovale njih kmetijske bukve, so nam brez ovinkov rekli: po tistih, ki se vama sedanjí čas naj bolj primerne zdijo. Tako govoré možje, kterim je korist našega naroda pri sercu. So naspót tem nekteri, ktere le terdovratnost in strast vodi. — takim je vsaka reč prav, da le morejo dražiti spravo in edinost. Imamo pri nas cò take možake, kterim je „pri“ namest „per“ gnjusoba, in ki bi po nobeni ceni namest „peršel“ ne pisali „prišel“, od kterih se tedaj smemo nadjati, da še namest „pridem“ bojo enega dne pisali „perdem“.

Pa pustimo jih; nič ne terpi večno! Kakor smo vpegljali pred 10 leti sedanjí pravopis in overgli luteransko bohorició z njenimi Sh, fh, sh, zh, tako bo zmagalo vkljub vsemu uporu tudi to, česar večina neenostranskih pisateljev za dobro in potrebno spozná. Zmešance iz vsih slovanskih slovnic in narečij se moramo skerbno varovati, da se nam čist ohrani naš častiljivi slovenski jezik in se ne pači k nobenemu pridu. V rečéh pa, v kterih se smemo brez pokvarjenja svojega jezika bližati oblikam družih narečij, nam je dolžnost izobraževati slovensko pismenost. Vred.

Iz Kroke na Gorenskem se nam je pisalo, da je ondašnji učitelj gosp. Fr. Mladič 25. sept. umrl in da njegovo mesto pride gosp. Janez Perše.

Iz Ljubljane 3. oktobra. Od več krajev Gorenskega se nam naznanja, da je perve dni preteklega tedna slana ajdo — poslednji up marsikterega kmetovavca — zlo posmodila; v nekterih krajih ji ni ravno veliko škodovala, v nekterih pa tako, da so je berž pokosili. Letošnje vreme je zares čudno skoz celo leto. Med ne navadne prikazke se mora tudi to zapisati, da je gorkomér danes popoldne padel na 1 stopnjo čez zmerzlino, med tem se je bliskalo in gromelo, in potem je sneg zlo naletovati začel. Gore so vse pokrite s snegom.

Iz Ljubljane 4. okt. Danes je bil god presvitlega cesarja Franc-Jozefa z navadno cerkveno slovesnostjo praznovan.

Novičar iz mnogih krajev.

Bere se, da presv. cesar gré te dni v Varšavo, kamor je od rusovskega carja k velikemu manevru povabljen. — Za gotovo se pripoveduje, da poroka Njih veličanstva bo 24. aprila prihodnje leto. — V spomin najdenja ogerske krone se bojo sreberne in zlate svečtine kovale. — Na Dunaji je med velikimi trgovci velika zadrega za dnar. — Komisija za odvezo zemljiš na Tiroljskem je svoje delo 26. dan p. m. dokončala. Česka ga bo v drugi polovici tega mesca dognala. — Komisija je izgovorila, da se iz Save dajo vse zapreke odpraviti in med Siskom in Zagrebom vožnja z barkami napraviti, ktere sopár goni. — V pondelj se je tergatev okoli Dunaja začela; v laških Tiroljih je že končana; peti del lanjskega pridelka so dobili. — Znani vremenski prerok iz Jolsve svetuje kmetovavcem: naj se nikar ne prehitijo z setvijo ozimne, in naj čakajo mirno pripravnega vremena. Več let — pravi — se je vreme popolnoma prekučnilo; zima se pozno začena. — Radovedno se je čakalo slišati, kaj se je v Olomucu sklenilo zavolj rusovsko-turške razpertime; Dunajski vradni časnik zdaj naznanja, da car mirú želi, in da se je Turku še ena pot pokazala se z Rusom z lepo spraviti. Ali bo pa iz tega kaj ali ne, se ne vé, ker prihod angleških in francoskih bark pred Carigrad jim sploh za znamenje veljá, da ste angleška in francoska vlada stopile na stran Turčije. Turk ima nek že 327.000 vojakov na nogah. Unidan se je slišalo, da so Turki že čez Donavo v Vlahio planili, pa poslednje novice povejo, da to ni res. Tudi v Aziji se rusovska in turška armada pomaknile bližje proti meji.

Želja po domači.

V logu na zeleni lipi
Vsako jutro tiček poje,
Drobni tiček, mali grilček.
To je slišal lovec mladi,
Mladi lovec se je zmisil,
Pa je limance nastavil,
Limance nevarne.
V logu na zeleni lipi
Drugo jutro tiček poje,
Drobni tiček, mali grilček;
Pa se vjame pisan tiček
V limance nevarne.

Smeja se mu mladi lovec
Pa ga v tičnico zapira:
Tukaj notri boš prepeval
Pisan tiček mali grilček,

Imel boš zadosti hrane,
Ogersčice in konopelj.
Imel boš dovolj pijače
Iz studenca hladne vode,
Vsako jutro prinesene.
Vsako jutro, vsak opoldne.

Kaj če meni tvoja hrana,
Ogersčica in konoplje?
Spusti me v zeleno drevje,
Da se v senci bom ohladil.
Kaj bo meni hladna voda?
Spusti me v zeleno travo,
Da se bom napojil;
Tam med svojo tovaršijo
Bom vesel prepeval!
Josip Novak.

Današnjemu listu

je pridjana 10. pola „občne zgodovine“.